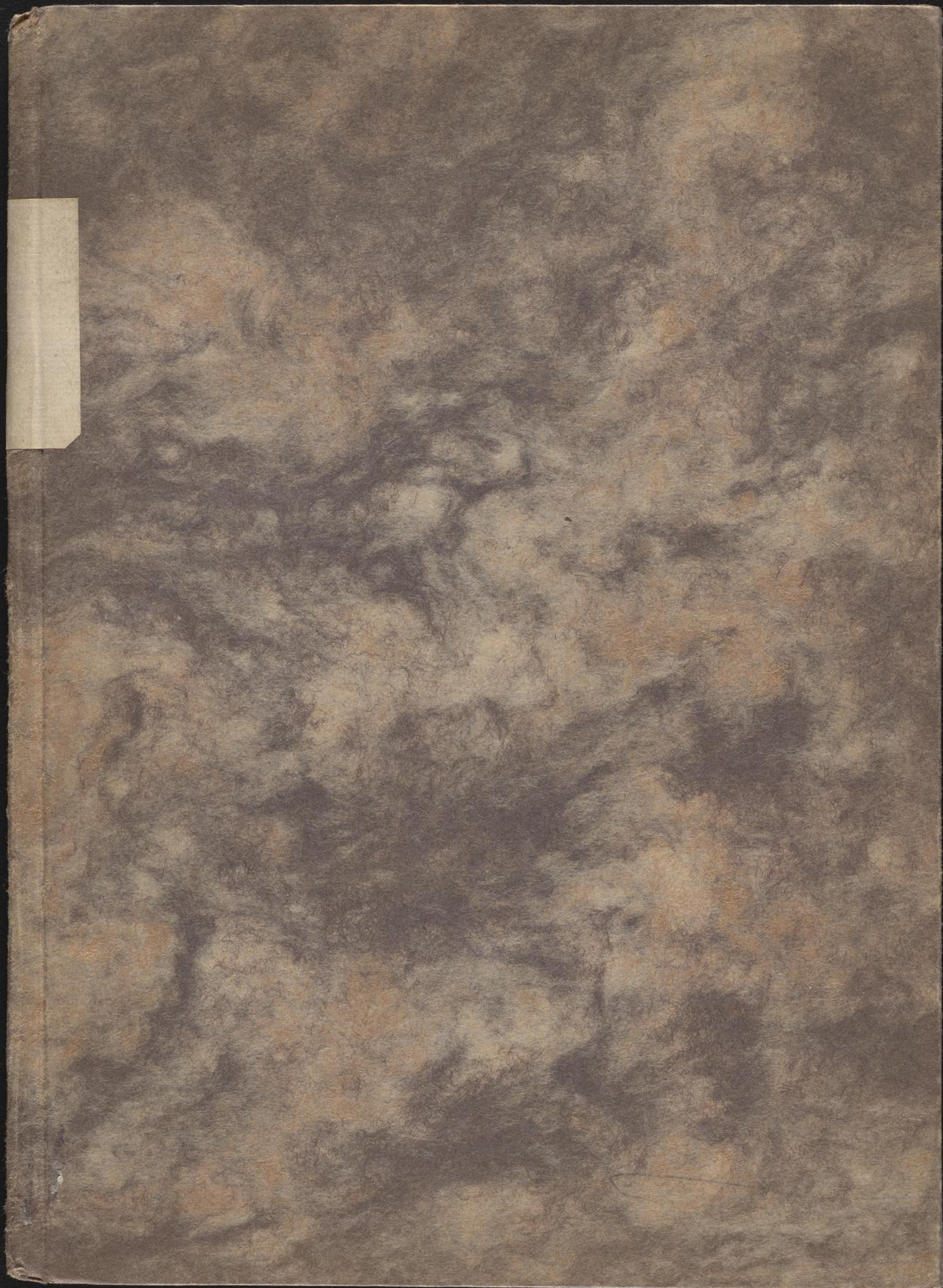

[Collection of reproductions of MSS. + from books in XV-century hand]

~~D P Lockwood~~

J. Rendel Harris Collection

no. 476

From the Dean P. Lockwood papers,
Coll. no. 835

Gasparini pergamensis in colores verborum ac sententiarum quomodo ad omnem eloquentie rationem possit
accomodari sive compendium recipit in Christi nomine et sue genitricis marie sanctissime.
Cum exornationes verborum atque sententiarum non semper omnibus conveniant partibus orationis et que
principaliter sit et unicuique causarum generi competat quam alteri et ceteris partibus eloquentie de quibus ars
precedit operae pretium est ac de elocutione preceptorum paulo altius repetere ut primum in g-
ratia quod signum initiumque respondeat colori quod in genere conveniat aliquem eventum
similem invenire. Secundo cum generi causarum principaliter unum genus exornationis species conveniat
Tertio cum parti orationis aptius conveniat. Quarto contra ad exordium cum genus accidentaliter me-
lius fiunt. Quinto in quo constitutione frequentius locum habeat. Sexto in qua parte argumentationis
Septimo in quo signum. Octavo quo in posse quando cum aliquis species exornationis pronuntiari debeat no-
no et ultimo quando epistola vel aliquid oratio rhetoricam dici licet ab ipsa differat sicut in
partium misterium et tamen quod remissum ab inesso non est alienum preceptum cum parti epistole nu-
merus ornatus dignius venustius respondeat. Ordo itaque de mappis at sunt precepta
morum discutiens totum artis opus in ordine ad unumquemque colorem sive is color sit verborum
seu sententiarum sive translationum sive sententiarum. Et quoniam primum locum repetitio possidet cum
auctoritate actoris tum quadam dignitate et splendore suo ab ipsa exornatione primus ducatur
exemplo. Si hoc in omni preceptione huius artis prius si oppositum fieret nulla esset ratio du-
di precepti quod ex eo loco et tempore et dignitate personarum modo possit varium commendari
etiam est iudicandum contra rationem suppositionem preceptorum duci satis itaque at sit de exorna-
tione precepto licet non semper tamen in pluribus locum habeat.

Repetitio est etiam hec exornatio que correspondet in precepto quantum ad primum signum que ana-
phora dicitur sic dicta ab ana quod est sursum et foros quod est ferre quasi sursum ferens
verbum sequens ad id quod precedit ut et quod sursum est dictum iterum refertur ut est apud Vir-
gilium primo: Nate, mee vires, mea magna potentia solus, nate, patris summi qui
tela Typhoea temnis. Quantum ad secundum licet color iste apte conveniat tribus generibus
scilicet iudiciali deliberativo et demonstrativo cum eo simul ex sententia actoris in postrema
parte huius coloris ubi hanc exornationem venustatis multum habere tum et gravitatis et acrimo-
nie palam testatur ex quo inferunt hanc esse adhibendam ad exornandam et augendam orationem
Illud autem certum est venustate laudi inesse demonia vituperationi gravitate utraque
proprio laus et vituperatio partes sunt partes generis demonstrativi ut est omnium qui de arte scripserunt
opinio. Relinquitur itaque repetitionem principaliter generi demonstrativo convenire quam iudiciali
et deliberativo sed ex arte demonstrative sepius commendatur generi iudiciali et deliberativo
et maxime iudiciali quam secundum et parte tractetur velut nobis est auctor circa ad herennium
3o. propterea non est admirandum si frequentissime inveniatur repetitio in orationibus que huius in genere
iudiciali et deliberativo cum aliqua partes laudis et vituperationis tractatur ut cum generis de-
monstrativi inveniret sed aliquas partes sunt in iudiciale causam et deliberatam. Cum preceptoris
rerum atque disciplina repetendum esse quot frequenter exornationes attribuuntur principaliter
generi demonstrativo quam ceteris recte constituendum est. Quantum ad tertium sciendum est quod repeti-
tio minorem est in narratione conveniat etiam his que veritate precepta sunt potissime non locum habet

in confirmatione confutatione et extrema parte omnium conclusione ut ipsa conclusio in amplifica-
tionem ac commiserationem tractetur. Non est et haec exornatio ab exordio aliena modo ponatur in prin-
cipio ne statim exordium nimis apparatum videatur verbis compositum quod esset contra praecepta
de exordio. Sed in processu exordii non esset inconveniens repetitione uti modesta verbis propter
cum benivolentia captanda ut a nobis ut ab adversario ut ab auditoribus ut ab ipsa re ra-
rius autem cum facimus auditorem attentum rarius vero cum docilitatem captamus et quia certa co-
gnitio non potest de habere nisi per [illegible] in quo genere accidentali sumatur exordium id-
circo quaerendum est in quo genere accidentali superius tractatum repetitio est ut hoc quantum in ordine
videatur causa generi huiusmodi repetitio magis conveniat. Cum autem quattuor sint genera hone-
stum vel turpe dubium et humile de repetitione locum habet in exordio cum genus honestum genus aut
turpe nominatur ~~cum genus~~ et cum dubium genus huius causae in humili vero raro locum habet quia so-
la [illegible] maior utimur repetitione cum auditorem volumus benivolum facere. Alio quarto modo
[illegible] dicimus semper raro cum attentum volumus aut cum docilem reddimus auditorem velut supe-
rius loco sunt commemorata. Ratio huius postremae sunt praeceptionis facile colligi-
tur ex his superius conscripta cum de genere demonstrativo primo cum eo quod laudis et vitupera-
tionis partes magis pertinent ad honestum genus turpe et dubium quam ad humile. Confuta-
tionis causa quia in constitutione apte utitur haec exornatione nec in dubium quam prime partes
sunt constitutionis coniecturalis [illegible] iudicialis. Raro vero utimur isto colore in constitutione le-
gitima cum eminentia tractetur in constitutione coniecturali et saepe iuridiciali. Cuiuslibet vero
causae saepius [illegible] per constitutionem legitimam eminentia partes habet actionem quam amplia-
tionem quam superius indicatis constitutionibus locum habet repetitio. Quare plus locum sunt ut in secretum
cui partis argumentationis magis convenit repetitio. Dicendum est cum sint partes quinque argu-
mentationis vel propositio ratio rationis confirmatio exornatio et complexio quod iste color magis est
tractandus in propositione vel in ratione ut postrema locum [illegible] in complexione. Accipimus de-
ductionis huius artis sunt quod et figura sedeat commodius et venustius repetitio. Et sa-
tis evidenter hic licet per tractatum hanc exornationem in gravi figura saepe et in mediocri mi-
nus vero in attenuata nisi ab eadem fiat ascensus ad mediocrem velut circo docet quod huius
[illegible] quo cum non esset inconveniens uti repetitione restabat certamen locum docere
artis quo cum non pronuntiatione convenit haec exornatio quod praecepto distinctione indiget. Ita saepe
vel quam repetitione uti in exordio mollitudo vocis debeat [illegible] cum de amplificatione praecepta
sunt cum circa de pronuntiatione [illegible] et per contestationem si volumus in conquestionem [illegible] re-
et per conquestionem si volumus misericordiam captare sed omnia in exordio sint modestius tracta-
nda quam in aliis partibus. Primo praecepta de mollitudine vocis attendimus in ordine ad confirma-
tionem confutationem constitutionem quae ad confirmationem et confutationem pertinent. Et ad partes ar-
gumentationis quae ad aliquid circa genus constitutionis referuntur. Postremo in ordine ad con-
clusionem vocis vehementius et acrius pronuntiabimus repetitionem in partibus speciebus amplificatio-
nis quod sit cohortatio et conquestio non minus et pronuntianda esset repetitio insistentes dictis partibus
per continuationem et distributionem contentionis speciebus de quibus plane circa disserit. Postrema

locus sunt de partibus epistole placet itaque repetitionem non incommode tractari in exordio narratione amplificatione narrationis sive confirmatione petitionis et in septima petitione ut sic conclusione a principio disposita unica ratione determinata sit quo ad primam expositionem repetitione quam expositionem vocat.

Commisso etiam quam hec rethorice per modos verborum expositionis siue repetitio conclusio et copule pro maxima parte sit convenientia huic cum per eadem indicant esse in et eadem si cum primo admonere velis deflexum que superius de repetitione conscripta fuerunt accommodabis huic expositioni et sequentibus unicuique itaque parti absolute excepto omissis omnibus que sufficiunt suo loco superiori exposita fuerint ne quod absumpto assumpto recedamus ordine deinceps cursus erit ad illa nomine quibus omnibus aliis conscripto per omnia que expositionem continet.

Primum siquidem huic expositioni respondet in greco anadiplosis siue venerabilis bede placet antistrophe siue anastrophe sed omissa ratione anadiplosis intendunt quid sonat anastrophe quia auctoritas bede in hac re mihi me monet quod ceterorum dicatis itaque anastrophe ab ana quod est re et strophos conversio per repetitionem opponit et questio fit hec orationis siue secundum ubi principium repetitio relinquitur sive est esse velit pars docui huic si repetitioni conscribitur quantum ad secundum illud dividendum quod et si expositio sit communis tamen generis causa in iudiciali deliberatio et demonstratio in sequentibus tractatis in qua demonstratio cum non repetatur a superiori color Octauo conclusionem est questionem maiore inveniendo quantum ad partes orationis confirmationi confutationi et conclusioni non videtur et exordio in postea per cum benivolentia tractatis et per omnes exordii ratio sumitur in ordine ad genus accidentalia sequentibus locum habet conversio quantum ad quantum in thome per tempus quod in dubio videtur non in terminis narrationi non autem divisionem minime competit hoc expositio est omnis virtus summa et superflua in divisione partes locus autem partes ad genus constitutionem ex quo ratione concludit de conversione quod superius attributum fuit repetitioni convenit cum maiore constitutioni coniecturali iuristi sunt in iudiciali per raro aut legitime velut aliqua ratione demonstrativum fuit cum de repetitione dictum est cum pro sic eadem hac tamen expositionem cum sequentium dividendum videbatur quibus in partibus argumentationis huius expositionis species aptius sedet nec est dubitandum quin plurimum conveniat expositioni semper et confirmationi rationis sed magis conveniat propositioni rationi complexioni excepto videlicet est quod ratione videlicet sit conversione in triplici figura orationis que tantum alia quam in alia mediocris tertia attenuata nisi cum tedium ad mediocrem transit quod cum et gratia est ut questione iterum Octavo restabat inspicere que permutationis forma esset huic expositioni attribuenda aut quod tractatur in exordio aut in confirmatione et confutatione aut conclusione si in exordio tunc opus ea que sunt precepta de amplificatione cum acero ista de permutationis ea dispositione in cohortationem et consilium sed tamen modestius permutandum est quod cum ipsa utitur in epistole partibus amplificationis eam conclusionem si in non utitur confutatione et confirmatione et confutatione non enim inconsueta permutatur sibi separatim modum

dum eo accelleratione quanto magis clamosa utamur, quam ante et maiore cogitationi videtur
presertim colore pronunciare. Ideo instituta conclusionis ut ad pro coniunctionem et distributionem per
tam que conclusionis species sit. Cum autem etiam conclusione in extrema conclusione maiore co
natur in pronunciatione sive amplificationem quantum ad cohortationem et conquestionem. Si aliquo
magis concitata voce quam in exordio nominis et postremus locus aliquis fuit unde quibus ex
parte vehementius conderetur, ipse oratio et ut in fine sicut rarius locum habet in exordio
et narratione et petitione, quod repetitio aptius servit amplificationi ut confirmationi
narrationis. Inde sententia de hoc petitionis conclusioni minime videtur convenire habet
cum necesse quod male conformi fini locutionis. Illud autem in ultima tenendum est oratorem
pro raro in hac expositione rarius non epistolis scriptores pertinet autem sic expositio plus
minus ad eas materias in quibus in fine a [illegible] laudis aut vituperationis tractatum reli
qua hic non scripta sint nisi ut supra dicitur est ipso arte attributa repetitione.

Complexio etiam hic est tertia color expositio sive narrationis ordine quia pro ipse usitate
genus videtur ex superioribus expositionibus numero restat labor circa aliquas explicationem di
cendum itaque videtur quantum ad primum quod [illegible] figura sive ut aliis placet simplex
hunc restat color quantum ad sic et ad ceterum nichil narrandum aut demandum ab his que superius
in figuris de repetitione conscripta fuerunt. Cum sint sic singula perstricta ut illud dicatur
omni genere convenire possit complexio sive competere, aut demonstratio de pluribus orationis
quod tertium est dubium, quod nullo complexio in sua narratione aut divisioni raro exordio
a quo tamen in postrema parte cuius frequentissime non tractatur in confirmatione et confutatione
ac et in conclusione. Ideo conclusio consistet ex amplificatione ut commiseratione sive non consta
ret enumeratione. Certum est quod hanc expositionem neque superiorem ulterius ipsa convenire in quo
non genere accidentali quod est quod in ordine sepius tractatur respondendum ut supra si re
petitione aut conclusione quod in honesto et turpi maxime non nunquam et in dubio sic minime in
humili genere competit. De constitutionibus quo locus est clarius est quod sepius in coniectura
sic in iudiciali quam in legitima utitur complexione circa plures argumentationes pro sexto lo
co dubium erat quod stat quod nunquam in propositione quod nunquam in ratione nunquam in complexione que est conclu
sio argumentationis sit pro enumeratione sic frequenter in confirmatione communis frequentissime non in
expositione tractatur. Crede nichil aliud ad septimum dicendum nisi quod sic expositio sedet aptissime
in gravi figura apta et in mediocri sic nunquam in humili. Octavo erat locus ut desideratur
quod pronunciationis genus queret complexioni quia eo simeta est ad dictione plus [illegible] in
quas cadit complexio si cum in exordio non esse deveniremus eadem pronunciatione quo digna
sit competit aut demonstratione si in confirmatione atque confutatione tunc per maiore pronunciandum est
aut pro continuationem aut pro distributionem quo conclusionis species sit si in conclusione quantum ad ampli
ficationem ut commiserationem maxime queret ei pronunciatio que est cohortationi attributa quantum
ad amplificationem que est communis species tertia et conquestioni quantum ad commiseratione sic
non quod duplex est amplificatio una que est conclusionis species alia que pertinet ad pronunciationem

et est 7a mollitudis vocis quo applicato decima fuit a actionis i exhortatoes et +
cogitatioes quas aut motus gestus q ulli i corporis cogunt i pnitatoe huius coloris
repetatur ea q ptis ordine ptia mollitudis vocis tradita est a tullio de motu corporis
Restabat nono vltimo dicere quo h expolitio et quibus epte ptibus conueniat placet
itaque ut ea principali coartans confirmationi narrationis et et petitionis no est aliene
ni petitioni et conclusioni conuenire raro no contractatis respondeo et hoc ptis i postrema
pte cu paulo plenius heremi de aliquo re laude ut notabile virtutem illud ptis sue
dicit est q huius tribus expolitionibus quibus frequentissime utitur repetitor q plerique
narrans connexioe no rarissime utitur ptis hui ipse tu remissatiis in vltio mag
utilitatis et admone:

Traductio etiam h est q. verborum expolitio q[uam]uis cor[poris] est octa ptis de q[ui]bus
i arte differendum e modicum laboris restabit cu preceptum est q figuram hinc respon
dentem respondeat unde quo ordine ipse colo applicetur alii et quo aut colori respo
deat uti i greco sibi figura q epanados sive polyptoto appellatur decetis aut
octo metris sive ptis antiqui linga manu et semel tantum satisfacias omnibus cu ex
cepta narratoe et prope i diuisioe ceteris ptis comunis h expolitio conueniat
dandum est q ipse colo h locum indifferentes i quolibet genere effectuali i quibus pte
adeptali a qualibet constitutoe i genere pte argumentationis i omni figura pot aut
pnitatis modo quolibet species mollitudis vocis fuit ea pnitato cogunt diuersis p
tebi orationis i quibus traductio reperiuntur z de motu atque gestus copeter q sequuntur
noez tradita de speciebus ethe mollitudis. Nulla 7a est epte q sugat huic colo
re s illud ptis breuem i omni expolitione intelligatur omnes fere colores frequentius
tractatis i confirmatoe confutatoe atque conclusioe q i ceteris ptis dz cu oratoris
dicto illud ipse habere ut postea q oro cepta fuerit ipsa melius q nuo et ornato
fiat q maiore ptem colorum verborum atque similes ea no ptis h expolitio videtur ex
clusa a narratoe et prope a diuisioe e q colo ipse redundat i verbis cu eadem uo
p unius eius traductis q e h precepta de breuitate deus q traductio fiat cu
ide verbum no i hac no i altera re firmatis velit i extremo tz q actionis q uo
caro pauis obscuritate velit placet aristotili 3o rhetoricorum obscuritas potest esse
ducit dubietati q res summe necessaria est narratoni q aut diuisionis raro conueniat
ea cu est q vlla est omnium ptium oronis q magis nuda et simplex esse debeat q diui
sio hoc aut fiat ut pcaro quam narratoem tractetis i diuisioe.

Contentio enim h est quinta verborum expolitio cui ptem ad primum correspondet figura q
antitheton dr ptem no ad sibi est q si omni copitat quem ta frequentius videtur debe
tractatis cu demonstratiuo ac ipsis herum q cu iudiciale at deliberatiuum est eiz h oper

nato velit in exemplis patet magis accomodata vituperacio et cum finis generis demonstrativi
sit laus vel vituperium sive honestas et turpitudo non est dubitandum colorem fre-
quentius in demonstrativo genere tractari quam alio sed tamen frequenter in tractatu aliorum gene-
rum cadat propter alterius generis demonstrativi non est admirandum si plerumque colorem
tractet in genere deliberativo et iudiciali quibus aut orationis partibus colorem melius cogn-
at respondendum est quantum ad verum quod aptissime sedet in confirmatione et confutatione
non enim est alia ab exordio parte partium cum ab adversario captans benivolenti-
am a conclusione cum amplificatione constat conclusio narratio aut magis coniecturalis
quam suspicionis veritatis a claritatis haberet sed non unquam competit raro aut nunquam locum habet
in divisione cum ex de superiori exornatione petatur quod de generalibus accidentalibus sit
dictum quo loco autem quatenus certum est quod frequentius in turpi et honesto genere tractatur sepe
et in dubio raro aut in humili quanto dictum autem quod in confirmatione sepius hic utatur
color nec est dictum quod in confutatione et iudiciali sepius quam in legitima circa sep-
tem constat a hac exornatione raro propriorum et rerum conveniencia similitudinis comparationi
frequentius vero confirmationi rationis exornationi – septimo loco dictum est quod is color
frequentius magis congruit generi figure atque mediocri raro aut attenuate. Octavus
locus exigebat ut explicaretur quod pronunciationis species sibi conveniat quod doctrina satis
ex illo ordine superiorum potest colligi sepe et verum est pronunciationem in maioribus exorna-
tionis varias esse diffinitiones partium orationis in qua talis potest exornatio cadere sed
illud et hic est dictum quod si color tractaretur in exordio et narratione pronunciandum est in
demonstratione vel dignitate autem et narratione pars narrato est species sermonis si vero in confir-
matione et confutatione hic pronunciandum est autem pro continuatione aut pro distributione quam pro con-
questione sit pronunciandum motus aut corporis in mediocri gestus et vultus moderato repetatur
ex ordine partium sive species mollitudinis vocis ad quas omnes corporis motus referantur ve-
lut apte sedebit accedo autem tertio huius in tractatu de pronunciatione ultimus locus autem et
nonus quidem exploraret quibus epistole partibus magis minus ve congruat color cum satisfa-
ctum autem si illud dicemus confirmationi narrationis atque petitionis convenire. nulla tamen
esse epistole parte excepta salutatione quae non satis apte utatur colore non ipsa nunc esse
aliquid habeat admonicionis et affectatis [illegible] et ornatae hac possimus uti exorna-
tione sed solum quod ex tota arte sumpta in colorem dicta videbatur.

Exclamatio autem sed est sexta verborum exornatio cui parte correspondet figura cui vero apostro-
phe quantum ad sensum placet hanc exornationem frequentius in demonstrativo genere tractari quam in ce-
teris sed enim multum admonitionis et commiserationis si loco tractetur quod partis magis proprie vi-
detur generis demonstrativi quam iudicialis vel deliberativi frequentius tamen ut verum est superioribus
locis potest venire in genus iudiciale ac deliberativum tamen per se tamen per partes generis incidit
atque cadit in genus iudiciale et deliberativum. Tercio dictum est quod raro vel nunquam ex

clamatio competit exordio neque non narrationi et divisioni partes autem locus huius exclamationis
est concessus confirmationi magis vero conclusioni cum ea constat amplificatione quantum ad eam ex
clamationem que constat aliqua significatione doloris si ad quantum respiciamus dicamus in numero et ho
nesto genere necessariam exclamationem simpliciter locum habere in exordio quod numquam in principio exordii co
ngruit cum michi sit insinuandum quod clamo in exordio oronis Clamo autem exortatum per exclamationem
Ex quibus modeste utendum in hac exornatione in extrema parte exordii cum volumus captare beni
volentiam ut a nostra persona aut a persona adversarii et cetera que est dictum quod frequentius
in constitutione coniecturali et iudiciali quod in legitima hoc utimur colore Septimus locus
exigebat de partibus argumentationis disserere dictum est non propositioni neque rationi neque comple
xioni convenire exclamationem sed confirmationem narrationi et magis exornationi De septimo
concedendum est plus [illegible] sum habere locum exclamationem in omni sententia nonnumquam in me
diocri raro autem in attenuata Octavus locus pertinet ad peroratione neque dubium est
quin ibi tractetur ibi enim in exordio et sepe confirmatione semper esse perorandum in cohortatione
cum significamus querela in conquestione cum significamus dolorem quod fit per amplifica
tionis nos nos prohibet quod tandem exornationibus sepe notum fuit per premissa exor
dio et narrationi convenire et propter confirmationi amplificationem vero quantum ad cohorta
tionem a conquestionem convenire conclusioni sepe enim quantum ratione nec inde debet quantum ne
lut est actoris summa de perorationem ut quod nunc videtur primum attributum partis actis non pos
sit convenire Nos ergo magis et premissis partis aliquando tractare in confirmatione et confuta
tione similiter et partes conclusionis in exordio et conclusione mouetur autem corporis talis
aut quale cicero attribuit cohortationi a conquestioni quorum precepta reputatur de perora
tione puto non nisi ultimum locum restare scilicet in quibus cause aptius exclamatio sumatur
quod si recta diffinitione volumus tunc concedenda est hec exornatio sit exornationem amplifi
cationi que nonnumquam sit narrationem tractatur petitioni raro attribuitur et tamen in confirma
tione petitionis a conclusione non non est aliena cum plurimum nobis materia assumimus aut doloris
aut indignationis significata principium exordii repugnat oratio exclamatio non penitus
alienum esse tamen in postrema parte exordii sed non nisi cum vehemens est locus doloris
aut indignationis ex implacabilis est mos quorundam qui in causis deplorantis exordium in
cipiunt ab inicatione dolentis aut exclamantis ut pro dolor a huiusmodi Tenendum autem
illud est in summa quod neque in orationibus neque in epistolis crebre debet fieri exclama
tiones habet enim nescio quid insulse et molestum reputatur autem exclamatio et quod
appollonius rhetor de lacrima [illegible] — dixit quod nichil citius arescat lacrima intelligen
dum est in exclamatione et omni loco conquestionis Illud non ad unum in placet ut ipsa
ne motum atque ordinem constituerit omnis enim [illegible] oratio cum et probato primo in ca
pit a remisso sed medio extollitur et infine remittitur sic omnis fletus conquestio aut indig
natio fiunt non enim statim inceptendum est ab exclamatione qui magis arguit motum animi si
cum fine epistole ordine ab ymo ad summum proferatur sic ut medio in ira debeat
et accendi nostri sensus et passiones ut tamen in exclamationem illa pro cause perrumpat sed ca
vendum est ne hoc fiat in omni perorationem aut dolor sic enim turpe est constare magis nimia quale
passione ita indecens est oratore in recti mediocri aut minimus uti exclamatione quod do

aut et quot exclamatio sit brevium pendiis oratio dictat tu a mea tu a mi similiter
tu ex eo ipso ordine primum capite in quo exornatio speciebus fore tenendum est non semper exclama
tionum sive permutationum dolentium sed in illo modestius tractum per apostropha velut in quo
aversionis placet. Sed hinc quod de tota arte posse effundere ad exemplificandum quibus locis apte
sunt iterum exclamatione quae maxime valet ad inducendum auditorum animum in quaelibet mo
tionem.

Interrogatio. Haec est septima verborum exornatio cui capitulum ad primum correspondet figura species
in principio dictum est quod et si convenienter locum habet in quolibet genere figurarum sed nimis
interrogatione in genere iudiciali atque demonstrativo in eum erat ut de partibus orationis sua co
herent. Contendendus est itaque primum est interrogationis locus in confirmatione non ideo
genere sed suscipienti in exordio cum aut captandum benivolentiam ab adversario et cum in prin
cipio genere volumus in principio dum sumus aliquid unde quo adversarios demandando benivo
lentiam captare possumus. Narrationi aut atque divisioni eo primum interrogatio tamen
sic et competit contraposita ubique quoniam dictum est quod haec exornatio maxime competit generi du
bio atque honesto non tamen usque turpi generi atque humili sed tamen in hiis tractatus convenientius
locus exigebat ut de constitutionibus dictum et certe partis eorum si colorem omnibus constitu
tionibus saepius tamen tractatu in constitutione generali atque iudiciali et in legitima eadem
partes argumentationis quod sexto loco dictum erat contendenda est haec exornatio confirma
tionis omnis vitium et exornationi minus non propositioni et complexioni septimus locus
requirit ut quo genere figurarum aptius sedeat dicamus placet enim figuratius in gravi
et mediocri figura tractus interrogationis non tamen se negat attenuate figure competens
cui de ... amantium inter se et parentum ad filios et dominorum ad servos a
gentes quae tota est comica respectat ad attenuatum genus dictum. Octavus erat sum
mutationis locus attribuere videtur quod haec exornationi maxime convenire cum permuta
tionem sermonis concedit dicimus est in demonstratione sed longe magis conceditur cum concerto
est in confirmatione vel distributione possit et sibi competere permutatio quae concedit exhortatio
sed minus per se nonus locus respicit per capite certum cum est unius in narratione tractus
interrogationis sed per se narrationem non enim potest haec exornatio sive nisi aliqua precedat
narratio per quam enuntiata sit causa adsit cum adversariorum quae locum habent in exordio
epistolis non saepius video inde in petitione et conclusione dico de salutatione non nulla
quae a me dicta est mentio est in hoc tractatu exornationum cum de sermo de salutatione quod
me saepius notasse de divisione meminisse tamen enim solo in epistola quod in divisione in ora
tione ut numquam exornationem desiderat nisi fortasse eo solum genere verborum quo minus am
bitiose uti quidam nostri religiosi quibus eo cognoscendum arbitrio quod quis eius melius
sacrarum litterarum peritia quam eloquentie et haec ad primum de interrogatione.

Ratiocinatio et quae haec est octava verborum exornatio in qua ne totiens conferamus ipso nos semper

dicamus contra ad primum uero sic restat ut tercium locum et ultimum demus cum etiam sine
enumeratione cum compositionis ordine sequitur que a principio hucusque tenuimus sicut quod figura sit
conformemque comparationi respondeat in quo genere essentiali in quo parte orationis in quo genere
accidentali in quo constitutione in quo parte argumentationis in quo figura frequentius tali comparatione
tractetur tertie quoque pronuntiandi modus sibi competat tandem quod in parte epistole uideatur
aptius collocari. Quare ne omnia sint aliis gratia atque partibus sufficienter complectenda ut hoc
quod institutum sequamur, dico mihi uidetur in hac comparatione quam reuocationem dicimus quod sibi re-
spondeat figura prosthema siue orothema recte et conueniunt colore ipsum et frequentius
deliberatiuis conuenire causis quam iudicialibus aut demonstratiuis. Raro autem competit
exordio et conclusioni numquam narrationi et diuisioni sicque autem ueniat collocare in oro-
ne tunc maxime competit confutationi. Est enim huius comparationis proprium confutare quod pos-
sit ab aduersario dici sed hoc differt inter hanc confutationem et illam que argumentis
ab aduersario nostro allatis respondet quia ea confutatio que hic tractatur non data sed
que dici posset confutat uelut quedam solutio. Illa uero expositam argumentationem
et iam ab aduersario nostro formatam dissoluit aut extenuat. In genere uero honesto sed magis
proprie in dubio locum habet reuocatio. Constitutionibus autem omnibus est communis. Si formam eius
ad extrema conuertimus uidetur conuenire coniecturali constitutioni. De partibus uero argumentationis
certum est quod confirmationi confirmationis uero sit se penitus negat comparationi. Figure autem
generi mediocri quia hec comparatio cogitur attenuate uero nimie in quo nichil genere magis ferunt
tractatur sed omnia ferme aut uoce aut ipsa aut tempora et etiam aliquo humili contumelie genere
sunt reposita. Pronuntiatio quod sit in hunc ipsa uox quoque constringitur quod maxime pronuntiandum e(st)
in demonstratione ... debet esse gestus ac motus quem demonstrationi Tullius attribuit.
Cum parti epistole magis reuocatio seruiat placet respondere quod confirmationi petitionis uel
quod cum exordio nisi salutationi aut etiam conclusioni concedit. Hec comparatio confirmationi
narrationis uero est contraria licet raro utendum et tractetur. Materia autem epistolarum quibus a
reuocatione parata est illa in qua aut suadere aut dissuadere aliquid uolumus quod in controuersia ui-
detur esse positum aut sit pro cum ... amicos consultatorie de rebus dubiis tractatur. Illud
si collectum ... ex orationibus et epistolis doctissimorum hominum et maxime Ciceronis. Hec com-
paratione raro tractatur et hec de reuocatione dicta sufficiant quod auditoris animus attentus reddetur
in uenustate sermonis in comparatione ut inquit Cicero.

Sententia etiam hec est nona uerborum comparatio cum parabola uidetur sine ut alii placet
prouerbium. Maxime autem competit generi deliberatiuo ac et demonstratiuo raris autem tractatur in
iudicialibus causis. Confirmationi autem confutationi et conclusioni propter amplificationem uel co-
miserationem seruit aptissime narrationi uero et diuisioni minime non incongrua tamen conuenit
exordio modo non ponatur in principio tunc enim uidetur in exordio uitium quod appellatum
... aut uulgare. Si uero tale sit exordium principium quale Cicero precipit posset tractari sine
loco aliquo uitii siue confirmationis cum quod in exordii principio esset precepta ut ab
oratore dicta. Competit autem maxime generi honesto non numquam et dubio. Satis hec comparatio

communis est tum constitutionibus coniecturali legitime et iuridiciali videtur tamen magis inclinare
ad coniecturales causas sive iuridiciales quam ad legitimas confirmationis vero et exorna-
tioni tamen cognatur permutatio non quod sit [illegible] certum est quod in dignitate cum [illegible]
respondeat atque modo quo Cicero dignitati attribuit cum de permutatione dixerit figure
gravi et mediocri non magis et attenuate quadrat cum ipsa attenuata ad mediocrem [illegible]
quod iucundissimum a comico Terentio non nullis locis videmus [illegible] cum sermo datur partibus
ut Simoni et Andreae aut aliis gravibus et bonis viris ut Chremeti cum Menedemo
alloquitur a principio Heautontimorumenos tum cum licet ut in suo Cicero [illegible] e
pro Caelio a non nullis videtur haec exornatio magis convenire quod et qualitatem [illegible] a
[illegible] eruditissimis [illegible] videtur cum [illegible] continue tractat de ordine artificiali
haec quae in octo species divisit tres ex illis attribuit principio cum aliis nobis assumpsimus
aut fabulam aut historiam describenda vel initium sumendo a principio rei vel a medio vel a
a fine in principio vero nostri [illegible] quorum Cicero praecepta sint docet melius exor-
dio et ab aliis tractatum sive in capite quae a gravibus viris placuit illis partibus nostris
tractare communes locos [illegible] quod ab aliis de sententia quandam [illegible] solet in exor-
dio hic commodius vel solet [illegible] quae ipsam transfert ad quandam confirmationem atque exor-
natione vel narrationi vel petitioni aut et conclusioni [illegible]
plerique moderni quod et inventio et arte constat magis [illegible] quam non in una epistola sic
quibus haec debeat exornatio tractari constat quod magis competit epistolis quibus alicui
amorem volumus et vitam et honestam [illegible] meliorem reddere quo haec exornatio non
omni personae nec omnibus negotiis competit Est enim propria virorum tum aetate tum moribus
gravium ad eos quae aetate non satis [illegible] possunt quod vite sic convenit aut [illegible]
[illegible] itaque Cicero [illegible] iubet ut rei auctoris non minus [illegible]
videantur esse quod si factum est ipse nobis ipse est auctor vitae nostrae [illegible]
minus afferre in hac exornatione cum tractas non competit cum auditu et ad eum quae tra-
ctatur videat re certa accommodatum ex vita et moribus scripta est de sententia.

Contrarium et est haec est decima verborum exornatio cum eadem reddit figuram quae est contentio
nam quam a Graecis antitheton appellatur sunt enim sive hae duae exornationes scilicet contentio et
contrarium hoc solo distinguuntur quod in contentione altera non confirmat in contrario non sic [illegible] quam
argumentationis vis ut cum ex rebus contrariis oratio confecta sit uno contrariorum assumpto co-
probari reliquum non posse contrarium [illegible] hanc exornationem optima esse accommo-
data locis a maiori vel a minori velut clarent in exemplis non est mirandum est si eadem
figura respondet utraque exornationi cum antitheton compositione contrariorum fiat velut est
analogia sive ethymologia ostendit cum dicatur ab anti quod est contra et thesis positio
quod contrario posito convenit autem hoc est contentioni et contrario nam contraria positione videntur
autem esse satis esse cum omnibus gravibus magis convenit deliberativis causis de partibus orationis
quid sentiendum [illegible] quod optime esse tractatur contrarium in confirmatione et confutatione narrati-
oni non et divisioni numquam in exordio admittitur [illegible] adversario captatur benivolentia in genere

et honesto et maiore dubio oratores utimur contrario constitutionum convenit iudicaturi quod
saepius quam leptis metaphorice licet raro commode posset ceterum tractatu huius atque
mediocrum figurae plerumque conceditur hinc expositio non est et alia ab attenuata figura
cum aliquid in contentione utimur in his casibus personas quae maiore auctoritatem introducuntur quibus sunt tene-
ntes. tunc enim non esset incongruum uti contrario per imitatio non illa generalis competit quae sit
ad continuationem ad indistinctionem possit et in demonstrativo tractatu modo generis talis
respondeat qualiter dicte imitationes speciem exigunt quod in arte aliorum dilucide papinii
contrarium non omnibus epistole partibus competit removentur enim a salutatione atque a narratione
recte sedet post petitionem ad exornationem illa quae in saepe loco post raro dictatores utun-
tur contra exordio atque et in conclusione quae non epistolas minime gaudeat hac ex-
ornatione certum est quod utimur commodissime in epistolis in ... et huic in quibus ...
notum ad de hortari ... ab re aliquid.

Membrum autem est membrorum exornatio satis orationis partibus in arte rhetorica dis-
serit cui respondet colon quia colon sit figura sed quod membrum orationis membrum
constituentis solet fieri potius cum regula ... ducta quae paululum ad sequentem orationem
relinquat ~~posset aut~~ potest aut aptissime colon esse tractatum in quolibet genere essentiali
sit aut genere essentiali velut ex superioribus colligi potest demonstrativum deliberativum et
iudiciale nulla orationis parte fiunt et si minus frequenter in narratione divisione ex ten-
tata competit et auxiliis generis accidentalibus vel honesto turpi dubio et humili in omni con-
stitutione potest locum habere propositionem et rationem per raro vel nunquam adiungitur confirmati-
oni rationis et exornationi competit auxilium post convenienter figura imitatio non competit ad
multitudinem vocis et ad motum corporis detrahitur ... ordine partium orationis ad quod
membrum cadit et ... ... quae per hanc exornationem tractabuntur exordium
enim narratio atque divisio imitationi ut in pluribus ... ... de contentione ad per
continuationem ad per distributionem conclusionis aut ea imitatio competit quae attribuuntur
partibus amplificationis vel confutationi et conquestioni quod ut in superioribus meminimus ex-
pedit esse hanc imitationem partibus ... transferant ad alias a aliis orationis partibus ita
ut quod dixi convenienter exordio narrationi et divisioni nominis et transferri ad co-
firmationem ... et ad conclusionem non sit dubium ... dico de illis partibus quod ... ut in plu-
ribus dixi accommodatur confirmationi et confutationi quae commode fiunt plerumque ceteris par-
tibus orationis quod non minus intelligi volo de partibus amplificationis quod licet attribu-
erim conclusioni quae commode fiunt plerumque ceteris partibus orationis quod non minus intel-
ligi volo de partibus amplificationis quod licet attribuerim conclusioni non incommodatum pos-
sunt ... tribuere exordio et aliis partibus quibus ... partibus epistole fiunt membrum recte
conceditur omnibus epistole partibus excepta salutatione communiter ... post hanc ex-
ornationem ... saepius ... epistolis in quibus obiurgamus et admonemus ...
... et ... aliquem commendamus ... de membro dicta sufficiant.

Articulus etiam qui est duodecima verborum exornatio cui respondet comma ut quidam figurant
sit secundum quod talis punctandi modus exigit cum hanc exornationem faciunt. Est enim comma
virgula non penitus recta sed inclinata ad sequentem dictionem et immo quod genere frequenter articulus
commodius tamen videtur tractari in demonstrativo sive ut igitur aristoteles exornato quod enim
a rhetore demonstrativum appellatur. Sicut enim et iudiciale disceptativum deliberativum et con-
cionale vocat. Articulus admittitur in omni parte orationis tamen aptius conducit confirma-
tioni atque conclusioni non est haec exornatio ab aliquo genere accidentali aliena requirit tamen ordi-
natum magis genere honesto generatum maxime cum causantibus turpe impugnamus. Communis est tripli-
ci constitutioni sequitur tamen in criminalibus causis quae ad coniecturalem iudicialem quod pertinent trac-
tatur non enim in [illegible] [illegible] conducit haec exornatio tam confirmationi aut [illegible] atque con-
clusionis sunt aptissime si sicut potest attribui specialiter tamen generi et mediocri modum pun-
ctationis quod sit certum est quod haec exornatio est punctanda in distributione precipue quae est specierum
constitutionis generis ille punctationis respondet quae etiam assignat distributione causa partibus
composite videtur iste color rectissime attribui narrationi et confirmationi narrationis
non inconveniat conclusioni [illegible] non [illegible] quia ad utrumque pertinet non [illegible] et ad lau-
de plurimum gaudet hanc exornationem quo [illegible] quia ad [illegible] adversarios nostros
mittitur in invectiva [illegible] et [illegible] frequenter utimur hic color etiam de articulo.
Continuatio etiam quae est decima tertia verborum exornatio cui periodus ideo correspondet quod tali
punctus [illegible] penitus consimilis sive respondet. Est enim punctus cum [illegible] ab inferio-
ri parte puncti ducta quod cum in colo tota videtur [illegible] rei sententia completa desiderat [illegible]
[illegible] parte puncto [illegible] terminus [illegible] [illegible] non [illegible] tractatur haec exornatio si [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] videtur aptius in deliberativis causis locum habere ita [illegible] [illegible]
sunt [illegible] conclusione et [illegible] omnes [illegible] colores sit una sententia nec aliter [illegible]
posset continuatio nisi proposita sententia [illegible] et conclusio ad minimum [illegible] referatur quae
partibus orationis magis hanc exornationem [illegible] si [illegible] narrationi et divisioni [illegible]
[illegible] partibus [illegible] videtur [illegible] tamen videtur hanc exornationem magis nisi in his [illegible]
tractatur quia [illegible] sit orationi [illegible] et difficilem [illegible] aptissime colo iste [illegible]
[illegible] at [illegible] parte et conclusione sive quod magis placet [illegible] confirmatio-
nis parte at confutationis parte et conclusione [illegible] honesto atque dubio plurimum co-
[illegible] [illegible] [illegible] atque iudicialibus constitutionibus [illegible] [illegible] [illegible] ad illa
[illegible] [illegible] [illegible] absoluta vocat de partibus argumentationis [illegible] [illegible] atque
[illegible] videtur quod non [illegible] sunt [illegible] quatuor argumentationis partibus [illegible]
continuatione sicut generi atque mediocri [illegible] continuatio [illegible] [illegible] quia [illegible] non
[illegible] dignitate [illegible] quod sit [illegible] in hac exornatione [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] cum haec exornatio [illegible] continuatio [illegible] placet et [illegible] in [illegible]
[illegible] quia specierum [illegible] [illegible] posset tamen non in [illegible] [illegible] dignitate [illegible] in demon-
stratione [illegible] [illegible] partibus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] partibus [illegible]
[illegible] [illegible] non [illegible] possumus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] colore [illegible] [illegible] [illegible]

cum in tota dominatur epistola ut non sit alienum dicere aliquid omnes per hanc compositionem
compositionem plurimum et [illegible] dictarum dispositionem per [illegible] ut [illegible]
dictorum [illegible] et sunt conclusiones amplectuntur materiam que sit magis [illegible] compositioni
[illegible] [illegible] [illegible] si [illegible] amicorum [illegible] et consilium [illegible] utilitatis et hone-
statis [illegible] ipso colore uti non posset [illegible] non [illegible] compositio [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] est [illegible] non [illegible] et si non constat [illegible] [illegible] compositionibus [illegible]
[illegible] et conclusione [illegible] ipse [illegible] [illegible] se [illegible] nec [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] compositio constabit [illegible] [illegible] et con-
clusione non sit dicta et [illegible] verborum [illegible] cum absolutione [illegible] et con-
tinuationis [illegible] sufficiat.

Q[illegible] est quemadmodum dictum verborum compositio cum rithmus correspondet [illegible] rithmus
[illegible] sit figura [illegible] quedam [illegible] distinctionum [illegible] consonantia [illegible] si [illegible]
[illegible] attendi potest magis [illegible] [illegible] [illegible] cum rithmis aliquibus [illegible] [illegible] in hac compo-
sitione [illegible] [illegible] differt quod in hac compositione non semper [illegible] [illegible] rithmo co-
[illegible] est autem [illegible] compositio [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] orationis [illegible] non [illegible] acci-
dentaliter potest locum habere omnibus partibus constitutionibus attribuitur [illegible] est [illegible] ab illa
parte argumentationis [illegible] ab omni figura [illegible] nisi [illegible] tractatus [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] cum [illegible] quod [illegible] [illegible] habeat et [illegible] [illegible] [illegible] nulla
[illegible] determinata [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] nisi [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] orationis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Omnes epistole partes possunt
uti hac compositione nulla est epistolis materia que colore isto sufficiat [illegible] [illegible] est
[illegible] in hac compositione [illegible] ut [illegible] in [illegible] esse [illegible] [illegible]
color iste [illegible] de compositione que compar dicitur.

Similiter cadens est [illegible] est quemadmodum compositio verborum cum [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] Est autem [illegible] quedam in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] dilatatione
[illegible] [illegible] quedam verborum consonantia [illegible] et magis [illegible] [illegible] et sequentem compo-
sitionem [illegible] non [illegible] [illegible] [illegible] attribuit [illegible] autem [illegible] [illegible] attri-
buat figuram quam [illegible] [illegible] vocat. Est autem [illegible] compositio cum conseque-
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] propterea [illegible] [illegible] dilatatur [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] plurimum [illegible] [illegible] placet [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] sit [illegible] illud fortasse dici posset quod in illo [illegible] [illegible] tractaretur quod [illegible]
[illegible] [illegible] Ego non [illegible] [illegible] plurimum [illegible] esse [illegible] [illegible] differentia [illegible] in
[illegible] tractatus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] hac in [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] compositionibus ut [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in tota [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] potest [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
honesto cum omnes possit constitutiones [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ut [illegible] [illegible]
[illegible] in constitutione [illegible] Compositio [illegible] [illegible] [illegible] partibus argumentationis [illegible]

aptius vti hac exornatione siquidem utendum est cum omnis figure possit concedi aptis
hiis cogunt attenuate pronunciationis scripta e de se in sermone debet esse ut in narratione
ut in vocatione remissius aut in dignitate et demonstratione possibiliter et in speciebus confirma-
tionis atque amplificationis tractatur siquidem utimur similiter cadente in summis quibus eciam ce-
pronunciationis species competit sed hoc tempus est de motu corporis vide sexto cum epistola sit in
sermone vtilis aptatur orationis remissium non in dignitatis officium tute con-
di videtur ornatibus cum non sit frequens in epistola scripta dici eorum persuasionis
nam quod levius est a quotidiana pervulgata videtur commodius hac uti exornatione etc.
de similiter cadente

Similiter desinens etc. hoc est septadecima exornatio verborum in qua multi neque aliis preceptis
contineat utendum est a superiorum narratione cum uti sic vehementer conveniat velut accio
nis est sine hoc precepto quod homoteleuton non potest respondere similiter cadenti desinen-
ti quoniam talis figure caret difficultate quia in casibus inflectitur convenientia agnita hic non
in casuum similitudo sed potius verborum et sepe adverbiorum quorum cum prorsus sit
compositus ordo quidam a sua convenientia dissidebit in ceteris autem idem est sentiendum quod de
similiter cadente superiora loco satis copiosissime sunt quo nobis hec sufficiant si illud re-
tinemus hec aptissime nos uti similiter cadente ac similiter desinente si utraque exorna-
tiones eadem in parte collocabimus velut accio clarius exemplum subiciat etc. de similiter ca-
dente

Annominatio etc. hoc est decima septima verborum exornatio cum paronoma-
sia correspondet hec autem etiam fere communia cum superioribus duabus exornationibus
hoc precepto quod illud orationis genus de quo accio 2o loco prebebit ibi hoc sunt annomina-
tionis etc. non in congrua videtur multi esse posse et in eo cogitatione habere quod ea in parte
maxime videtur cum ea a predictis duabus exornationibus tum et a ceteris generibus quibus a-
nnominatio vtitur separari sed quod multi de hac parte plene a accione accepistis neque ego dum
tamen ista placeat et eadem re tractatum in omnibus partibus aliis hec exornationes quas simi-
liter cadens et similiter desinens si prius illud tenemus superius atque maxime quod ad locu-
tionem pertinet siscipere annominatione quam superiores duas exornationes ideo aptissime videtur
contra exordio in insinuatione cum enim volumus auditorum recreare atque etiam ex concepte
de similiter desinente repetamus non in ignoremus hiis tribus exornationibus parcen-
tandum esse cum in repetatione ex accione ex postrema parte huius exornationis etc. hoc etc.

Subiectio etc. hoc est 18a verborum exornatio cum figura catapleusis nomine videtur e-
tiam vehementius exornatio multum gravitatis et armonie huius species multa a superioribus et
duabus differt exornationibus nec tamen facile ab omnis aliis loco suscipitur cum enim non
nisi quolibet genere verborum aptissime hiis et frequentissime in iudicialibus causis tractatur
confirmationi et confutationi maxime pars est nisi narrationi et divisioni conveniat et ra-
rissime et exordio et conclusioni deinde vero videtur esse aptissima non nisi et
honesto minus aut partibus attributis turpi atque humili coloratum atque iudiciali
confirmationi semper atque quia scripte concedimus in confirmatione rationis oppositus hoc exo-
rnatio tractatur quod in alia parte argumentationis cum nec propositionem nec simpliciter rationem solus

comode sumit complexioni et minus convenit nisi complexioni vel confirmationi
omnis principalis coponamus quod sepe contingit non enim sola complexio conclusa co
firmatore omnis principalis coponamus quod sepe contingit non enim sola complexio co
clusa confirmatore omnis hac posset exornatione satis apte conficere generi figure
mediocri conatur excogitare sicud tractatus quod in collectore et coronamenta sit posita
breuissime aut in attenuato genere scribendi modus non permutandi talis est que actio
nubus esse in continuatore aut in distributore posset in eodem tractatum ad cohortatorem
non nunquam et ad demonstratorem si nunquam his permutandi generibus de quibus supra dixi
modus adhibebitur que actio assignatis partibus attribuunt Et nunc epistole partibus
confirmat certum est quod non exordio neque forte narrationi aut confirmationi narrationum
sed aptissime sedet in confirmatore petitionum una cum conclusione sed utrumque sunt tractatus
utrius aut tertium in coronamenta ac in hac est reposita per duobus enim nimis modus potest in ea
quemque interpares et certa non turpitudinem inter enim in ista demonstrare quod volumus zte et in
nisu aliquid aut in istis esse confirmans aut quod sit loco dividi aut fruestra aliqua turpi
tudinem aut emendatione ut infamia purgari volumus uelit in postremo accedens de parte
et hec de subiectione dicta sunt.

Gradatio autem que est decimanona verborum exornatio quam unde metalepsis et ut alii uolunt
climax siue catena sed emondatius ut venerabili bede placet anadiplosis Constat
in dato satis aucthoribus genus omnis multis orationis partibus invenitur partem narrationi genus se
me nunquam uelit et ceteri exornationis divisioni conveniat omnibus generalibus accidentalibus
aliqua nulla sibi constitutione exornationi et festiuitatis multum et leporis habet meliusque ad
hoc et suma decenter in gradatione et ipse orationis partes congruit idem de gestu et motu co
poris intelligi potest sunt omnibus partibus epistole aptissime sed non nullos nunquam in hac exornatio
ne in litteris respondeus quam ad confirmationem narrationis petitionis et maxime extreme
conclusionis materia nulla est propria sed communis et quod indifferens cum gradatione uti volumus
mea sed consultum aut alius quam hac exornatione ~~ipsa epistole~~ uti uolet ut in eadem epistola nunquam
plus quam una ipsa epistole utatur sed idem et de partibus orationis sentio cum multum ipsa leporis
huic colori quod sepe grauitate et dignitate orationi aufert nisi summa cum modestia tracte
tur et hec de gradatione.

Diffinitio autem que est vicesima verborum exornatio quamvis ut est publica sua ethimologia respon
det Est enim ethimologia nominis primo quod ipsa nobis ondit nam ethimos grece uerum
sonat latine et logos sermo quolibet in genere sedet apte diffinitio non quod dicat exordio in
non prestat sed afferam loco aliquam omnis corporis quod perita sed nec narrationi nec divisioni
oportet Comodissima aut est exornatio in confirmatore et confutatore raro aut in conclu
sione Cuilibet posset accidentalis generi congrue minus sed turpi familiaris aut est
adeo constitutioni logice ex diffinitione et nunc cum constitutionis speciebus posset sine hac
exornatione tractari hoc sed restat nunc hac diffinitionem et alia quod hic possent inter dif

finitionis afferri ubi autem brevi est quod ab actore et eo duntaxat modo diffinitur quod non
in inveniendis herere debet sed hec exornatio et in aliis constitutionibus requisita et magis in longitudine
quam translatione cum et non in tunc animi quod legum docti nos [illegible] vocat sed in iudicialibus
et in criminalibus causis sit translatio in confirmatione eorum commodissime utitur diffin-
itione non minus in exornatione eorum et et complexioni tradi possit sicut quidem atque ne
dicendi iure concedimus minus aut attenuate pronuntiatio debet esse in dignitate in
capitalibus cum sicut gestis respondere debet nisi conveniat quoddam epistole sed diffinitio ho-
minis honestius utitur in confirmatione narrationis atque petitionis Illa enim huiusmodi exornatio
in favorabilibus non quam consilia sicut si omnis et divisionis [illegible] taliter cum affirma-
re volumus quod aliquid sit accidens et non accidens putamus enim ideo hec exornatio commo-
da [illegible] omnem culpam nostram et potestate ita diluendi propter huiusmodi applicat velut
est ad actione nostra in epitoma huius exornationis per ut nec pluribus verbis oportuit
se dici videamus in laudandis potuisse dico puto etc de diffinitione.
Transitio etiam que est xxi verborum exornatio cum respondet transitio sicut etiam sit solet quo-
modo sic appellare ab aliis non epilogus assignat hinc exornationem Est etiam epilo-
gus brevis et summaria superioris sermonis replicatio sed hec inter transitionem et epilogum
accidit utimur autem aptissime in eorum quidem essentialis transitione locatur non hec exornatio eo
quidem in confirmatione cum plures argumentationis partes quem ne multitudine dictorum obruat
auditoris memoriam aut obscuritate dicendorum obtundat intellectum magis transitio neces-
saria est et ordinem enim brevis quid dictum sit et cum hoc similiter brevis proponit quid conse-
quitur velut sua diffinitio demonstrat non est aliud hec exornatio a narratione cum ut plu-
ra complectimur negotia ut plures partes in eadem re constituimus Cum rei actione ha-
bemus peroratore cum in torre quia per quinto uxorio ab cesare huius non in doceat quo-
modo [illegible] cum ab adversario benivolentia captamus Cum nobis sicut accidentalis per
alio ut Visitari velut constitutionis requiruntur non ita per in simplici argumentatione vide-
tur tractari debere sicut cum ab una parte argumentationis quam sunt cognita sit partibus tra-
simus ad alia parte quod si in multis fuerit simplices argumentationis quam tractet tunc
per concedit confirmationi eorum Cum per sicut convenit sepius in mediocri et
[illegible] in multa et difficilia [illegible] ducibus fore accidunt quod ubi [illegible] tra-
sito videtur magis oportuna pro inculcandum videtur in demonstratione cum sunt gestus co-
cedendus etc. Commodissime hec exornatio sedet in exoptatis quidem ubi multa narrari
quod pervenimus in arte disserendi applicatio vero quidem pertinet se ad narratione sequentis
negotii et transitione Opinentur autem hec exornatio illa materie epistolam in qua ut nisi
quidem aliquis alterius ingratitudinem exponere volumus cum aliquid gestum est quod ut
operetur ut optari debent non videbantur eo magis ad laudem ut ad vituperium pertinere
videntur quod per se ad deliberatorias ut ad iudicia [illegible] non ullis nisi est hec exor-
natione commodius in demonstratione quidem visari [illegible] et cetera.
Correctio enim que est xxii verborum exornatio cum vero videtur epitrocasmus sive [illegible]
[illegible] ordinis predicatorum in suo catholicon Est enim epitrocasmus di-
cta correctio superioris ad correctorem prioris locutionis sive dicta ab epi quod est supra et dicam
[illegible] correctio quasi clara prius dicti sermonis correctio sive emendatio Est et correctio

unde quod divisio est quod in melius verbis quam divisionem a poeta postea videtur sit et quod dicat
singulas quam expeditiones dicit ad hanc expositionem referam potest non incommode verbis in quibus
libris generis effectualiter in dictis sunt requirit in genere demonstrativo cum et in scriptis aliquis laus
aut vituperium plurimum augeatur correctio narrationi magis conveniet nisi in coniecturalibus
causis quod nullus sunt non placet cum hic expositionis generis non multum requirere videatur
huius quam precepta sunt de brevitate narrationis Quintilianus autem quarto suarum institutionum
prudentissime ut omnia in plurali et quod suspicionem quidam vocat sinarum eorum quod tam sentencias brevi
tatis observatione nimium putat ut nimis pervius narrandum sit nisi quod necessario in negotiis ge
stionem cadat cum plurima media ea narrationi conveniant non aliud quam quedam future argu
mentationis sive quod ordo in primis pro tunc multo magis ab oratore attendi debeat quod si
minus narratio sit probabilis quam ut probabilis verius sit videtur magis oratorem in eo laudari
si ab hanc expositionem suspendet sunt aliquid sibi narrandum assumat quam ut ipsa narratio in
partim in iudicialibus causis Convenit quam principale confirmationis confutationis ac et conclusio
in specialibus cum ipsa conclusio constat amplificatione non requirit exordio proprie cum ab
adversario benivolentiam captamus apud auditorem divisioni non competit generis home
sed nec conveniet cum illa oppositione quam ab omnibus opponi debere videtur non magis in
dubio genere sed raro in turpi atque humili scriptis quam legittime conveniunt non incognitum
proposita ac rei commodius tamen in confirmatione eius Commodissime sunt in expositione
nisi correctio eius simplicia atque mediocris ratione iste color nisi quam attenuata per
narratio eius est enim quod in distributione melius ac in exhortatione quisque non sumitur ex
rei pronunciationis quam affectus speciebus de multitudine nostra satis exposita sunt nihil tamen
expositione conveniat aptius sunt cadit eciam medium expositionem ac decasum quam in principio
defectissima cum modestie satis requirit correctio aptata illa ac hanc expositionem solere
eciam quod ad laudem ac ad vituperium prebeat velut paulo in admonendum cum degere
nihil dicebat et hec de correctione dicta sufficiat.

Occupatio eciam hec est maxime tertia verborum expositio cum sit est simplex quam similitudine
aliquis per accidet cum plerisque statuit esse parenthesis quod sic dicta a para quod est inter et
enthesis posito quam interposito non quod oratio sunt hec expositio quo quo a poetis interponitur
parenthesis cum ipsi magis velit esse parenthesim nisi cum oratio ut plurimum perfecta interponitur
alterius orationi Oratores ut non sic verbis occupatio sed et confirmata superius oratione
voluit aliquid occulte admonere ac tunc quodam pretereunt tamen solum tetigisse et
possit vel si explanatur facile reprehendatur analogiam sunt eadem hic videtur esse. quod et apud
poetas cum utroque modo aliquid interponitur sed alius atque alius in dictis patet demonstra
tivo generis et iudiciali scriptis cum de deliberativis agentes scriptis conveniat quam deliberativis cum
sit non est hec expositio aptata exordio cum ab adversario benivolentiam trahimus narrationi

non satis familiaris cui videatur esse quod precepta brevitatis exclusa est a divisione confir-
matione et confutatione propter prudentem occupationem non minus et conclusione et amplifica-
tione in genere honesto ac dubio quod cum quo tempore genus habeat sequentibus exemplis nomi-
num quod autem ad partem in humili conclusionibus et iudicialibus constitutionibus sepius quam in genere
admirabili confirmationem exornationis expolitionem quod superiore est satis commode est tamen generibus
figurarum modis permutationis sumendis preceptis ex commutatione ita ut nec gestus
ab ea parte permutationis discrepet non penitus neque cuiusdam aliquo partibus mollitu-
dinis vocis ut in secundo oratoris et quintum conformationem circa partes epilogi videtur nimie co-
venientem expeditio narrationem non nisi raro recte conceditur in plus quam talia epilogi parte do-
minatur. Est autem maxime commodum hanc exornationem uti in epistola cum a tenebris mate-
ria in qua ad egregie aliquem opprimere volumus ut accusatore ut infamia ut aliquem propter
laude extollere quod omnia summa cum modestia ac exercitio quadam oratoris prudentia
ne nimis hac exornatione utatur orator nisi cum locus causa et tempus exigit quod meo
iudicio non nisi semel in eadem fiat causa raro et iocose et hec de occupatione.

Disiunctio etc. hec est rara verborum exornatio aliis et sequentibus duabus exornationibus non
nisi in cognitione possum recte respondere zeuma cum hec tres exornationes de simplici gno-
mine velut acrore doceret et posterius parte admonitionis. Est enim zeuma
ut peritus diffinit a venerabili beda cum multa sententia ad unum verbum ac una
sententia concluduntur quod tamen magis pro causa orationis convenire videtur convictionem et adiunctio-
nem nec est hec figura penitus summenda in his exornationibus velut agmatica cum tam
reponitur in figuris constructionis ullum est hic vitium ut ibi si potius enarrare
clarificatione duabus communis autem hec satis sunt tres exornationes in tota arte que brevis
est absolvenda precepto potest enim satis videri necessaria disiunctio in genere quolibet cause
et specialiter quolibet in parte orationis hoc precepto quod mihi videtur quod multe plurimorum non
satis amici brevitatis meminimi quidem tua accusationi in agentibus patri non solum
paucitate verborum in brevitate narrationis necessarium esse sed multo magis sententiarum aliquibus
orator commode supersedere potest. Enim quod in disiunctione videtur nimium quamquam certo conclu-
di cum causis sepe non nimis apte fieri posset si plurima uno verbo concluderentur non tamen pe-
nitus auferenda disiunctio a narratione ubi certa ratione sine pluralitate verborum exigat.
Ceteris partibus satis liberalius condonanda est hec exornatio a nullo non admittitur genere
nec accidentali conclusione et communiter omnium constitutionum raro ut minus propositionum co-
venit a quo non concluditur confirmationem causis et exornationem plurimum est doma-
stica nulla est figura quod non commode hac utatur exornatione in demonstratione in distribu-
tione in confirmatione in dignitate et ac narratione ceteris partibus multitudinis vocis nulla
narratio est epilogi quam quod hac exornatione abunde ~~[illegible]~~ in maiore ipsa gaudet similiter
confirmatio narrationis ac petitionis quolibet magis potest sed hec et sequentes duas ex-
ornationes videntur etc. hec de disiunctione.

Coniunctio est cum hec est 25ª verborum exornatio cum eadem que superius eadem figura nisi il-
lud forte quod aptius dicta videatur quod mesozeugma grecis proprius respondet cum hoc
verbum inter duas quasi distinctiones velit in medio positum sit mesozeugma cum hec figura
videtur idem quod medium in latina. Certum reputatum ex superiori exornatione si nunc exor-
nationem cum a narratione distincti exornationem certe coniunctio non conmat narrationi. Est
enim brevitati propinqua nec aliena a dilucididate non tacet modeste et hec de coni-
Adiunctio est cum hec est 26 verborum exornatio similis superiori hoc solo differens clare
quod ubi superius verbum interponebatur hic autem preponitur aut postpositum velit ponere suis in eo
acero quod hic quam in hac arte commentarius facere placet si verba preponit si reppo-
dere prozeugma que figura sic appellata est a grecis quod est primum et zeugma divisio si vero
verbum postpositum tunc hypozeugma. Certe hanc exornationem ab eisdem conveniunt cum propter
ac ponit pro at sed latine Certum non hic narrare presentibus ut quibus generibus quibus ordo-
nibus quo in genere accidentalis et sic demum hec exornatio commodius haberet in-
si illud facere et ad mediocres lectores levius ut certi esse hac exornationem magis
cum prudentum convenire nichil magis mutandum arbitror de tota autem hic peroratione in
his tribus exornationibus puto ea quae de narratione dicta sunt ac de figuris sed hoc intellect
quod maior similitudo est inter coniunctionem et adiunctionem quam inter has et disiunctionem
ex quo oro nichil miranda esse in his duabus posterioribus exornationibus de tota arte
iure coniunctionis reliquas mutuendas ex his quod sunt disiuncto concessa non sunt nos figurarum
lud quod acero monet ad similitudinem disiunctionem esse apposita coniunctionem atque
adiunctionem ad brevitatem ex quo pulchre paper earum disiunctionem videri esse fre-
quentius non coniunctionem et adiunctionem.

Conduplicatio est cum hec est 27 verborum exornatio cum eadem exprimentis fuerint
aliquando placet epimalepsis sed illud dispar quod exprimentis fit cum eadem conduplica-
dicto sine medio ut ad Virgilium in verbis nisi ad fratres eorum inmense ad
finem quod facit hanc epimalepsis non nititur verbis in medio positis et aliquo vero
idem conduplicatum verbum velit expetat in omnibus exceptis quod acero hanc exornationem sed
inter idem hic acero nobis est auto certa frequentium fuerit in latina inventivas
illius species conduplicationis cum exprimentis expetit cum inquit fuit fuit quedam
magis oratoria illam non continuatio quam probat exprimentis et poetis sepius concessa po-
sunt et poeta epimalepsis et orator exprimentis frequentius in pro diversitate causarum tempo-
rum personarum et locorum voluit autem horum doctrina has figuras de greco in latinum ve-
tendum exprimentis dictum esse ab exprimi quod est supra et zeugma coniunctio vel duplicatio
quasi superioris dictionis duplicatio Epimalepsis non ab epi quod est supra et ana

quod est re et lexis sumpto a superiori dictionis duplicato rescripto. Cum hec exorna-
tio possit in quolibet genere tractatus doceri, hec in genere demonstrativo frequentius locum habet in genere
iudiciali cum agitur de criminibus adversariorum cum exordio in quo tenetur benivolentia ab ad-
versario sive hoc fiat per principium sive per insinuationem possit non minus applicari. Hec exorna-
tio dummodo hoc non fiat tenuis principio rectissime tamen cum initium in confirmatione confutatione conclusione
per amplificationem a commiseratione honesto genere ut plurimum concedit cum adversis [illegible]
hoc dicit dicens constitutionis coniecturalis adhibetur conduplicatio sed in ea summa commodissime
tractatur. [illegible] initium constitutionis iudicialis assumptive exornationis criminis et deprecationis
atque [illegible] iudicialibus constitutionis attribui potest exornationi maxime convenit
non est et confirmationis [illegible] non minus commode [illegible]
genere si locus tractandi [illegible] unde hec exornatio [illegible] de medio [illegible]
tatio [illegible] in distributione [illegible] in continuatione potissime quod si in conclusione [illegible] conduplica-
tio [illegible] in cohortatione et [illegible] cogitur [illegible]
te [illegible] conduplicatione quidam [illegible] in exordio [illegible] in adversario [illegible]
quod [illegible] magnitudinem orationis [illegible]
[illegible] narrationi ac et conclusioni [illegible] indignationem aliquid concludit [illegible]
sibi frequentius hac exornatione [illegible] in [illegible] non enim [illegible]
[illegible] ac conquestioni convenit sed [illegible] nimium et aspera [illegible] singulis [illegible]
[illegible] est [illegible] multo [illegible] conceditur.

Interpretatio enim, quae est secunda veterum exornatio, cui non satis apta [illegible] tautolo-
gia attribuunt, cum tautologia nomen capiat a tauton quod est idem et logos sermo,
[illegible] sermo ut egomet ipse [illegible] egomet [illegible] ego ipse alii sibi at-
tribuunt polipteton [illegible] et [illegible] sed ad hanc [illegible]
[illegible] narrationi [illegible] est [illegible] de [illegible]
te divisioni non convenit [illegible] exordio [illegible] plurimum [illegible]
[illegible] confirmatio confutatio atque conclusio [illegible] est [illegible]
constitutioni [illegible] non propositioni non [illegible] sed confirmationi [illegible]
[illegible] exornationi [illegible] possumus [illegible]
est [illegible] orationis ac [illegible] determinabunt [illegible] non
[illegible] respondeat nulla [illegible] est [illegible] quod hac exornatione [illegible] nulla [illegible] hac
abhorret. Commodissime tamen oratio hac [illegible] amplificationi [illegible].

Commutatio, quae est [illegible] veterum exornatio, cui antimetabole [illegible] sic dicta ab anti
quod est contra, meta [illegible] et bole [illegible] quia transmutatio sermonis [illegible] sit aut [illegible]
credat [illegible] hanc exornationem [illegible] quod [illegible] non placet [illegible]
[illegible] in [illegible] catolicon ubi tractat de coloribus et figuris. Est autem hec exorna-
tio satis [illegible] commodius [illegible] tractatus [illegible] in narratione commodissime tamen
[illegible] hac exornatione confirmationi conclusioni et [illegible] exordio tractari possit

quibus in genere accidentali potest accomodari nulla fere constitutionum causae confirmationi
+ rationis atque exornationi incommode sunt a nullo figurarum genere abhorrent praeterquam
narrationibus per brevitatem partium orationis et per demonstrationem sine idest sermo de gestu et mo
tu corporis nulla est in his apte quod non possit iste color isto modo id est verbis nec unica in parte
nisi fuerimus frequenti in aliis partibus dispositam est enim hoc fere omnibus exornationibus com
mune quod enim quod distinctus luminibus ipsa orationis dicto multiplicati coloribus generis
dissimilibus maxime expolitio et commutatio gaudent quod causa est non aliquid in ea
tractemus quod hanc aptitudinem verborum et sententiarum commutatio satis dicta sufficiant.

Permissio ergo quae est sextus 30 verborum exornatio cui nostri commentatores expolitio
prope correspondet tractatum aut commodissime in genere iudiciali et longe frequentius
quam in deliberativo aut in demonstrativo in exordio et conclusione orationis aptissime utimur permis
sione ita ut eius incommoda et necessaria sit partibus cum per aliquo res dicat per quo misericor
dia in iudiciali tractare conatur in genere honesto turpi ac dubio et maxime turpi utimur
partium exornatione in constitutione coniecturali iuridiciali quod maxime tractabitur color iste exor
nationi quod omnia ex quibus partibus orationis concedimus permissione non nunquam confirmatio
ni rationis et conclusioni potest oratio in omni figura permissione utitur praeterquam ea
intendi est quia nos se concedimus gestioni idest sermo de gestu et motu cum in
exordio apte semper utitur sit permissio conclusio in principali iste color gaudet
praesertim cum nos ac nostros commendatos esse volumus apud superiores propterea ratione sup
plicationis et omnem materiam in qua volumus nos totos alicuius offerre ut in captionem bene
volentiae applicamus hoc de exornatione.

Dubitatio ergo quae est 31 verborum exornatio cui ut fuerit huius alii studiosi fuerint
praeceptores correspondet cum possit in quolibet genere tractari fere enim hic est verbum pro
palam in genere demonstrativo illi exordio convenit in quo benivolentia ab adversario trahi
mus non et convenit narrationi coniecturali dividit in principali in confirmatione
confutatione conclusione praesertim cum amplificatione utimur in genere honesto ac dubio
non inconvenienter dubitatione utimur Constitutioni coniecturali iuridiciali semper acco
modatur quod laudatione rationis confirmatio et exornatio potissime hoc utitur color ubi re
tam de quibus oratio sit considerare convenit nos semper in oratoris potestate et hoc
aut illo color utitur quoniam enim existere partes de quibus in arte difficile esse videtur tale exor
nationem admittere nisi aliter causa et alter causatione tale exornationem exigat quam
locum volo intelligi dictum esse in omnibus fere huius et sequentibus exornationibus in medio
cum a plurimum figura frequentius quod in attenuata utimur dubitatione utimur cum praeterquam
quod attribuimus ac confirmationi ac distributioni et modis confirmationi non nisi et per in
trahimus in exhortatione et gestionem narrationi expositionem principalibus opitulatur et si inter
partibus non nunquam tractari possit illa magis gaudet hac exornatione in qua narrare volumus aliquid

tetra crudelitate nephariam inhumanam ipsum ad ingratitudinem patrie et hostium.

Expeditio etiam que est 32a exornatio dicitur ut dicatis catarplesis videtur necessaria aut ut in pluribus in genere iudiciali quamuis non inepte sedeat in ceteris et in demonstratiuo et deliberatiuo confirmationi et confutationi magis est accomodata hec exornatio post autem necessariam in conclusione per enumeratione sed raro hoc res contingit in genere dubio sed in alio tractatu utilis est in coniecturali atque iudiciali constitutione hic presertim enim est in iudiciali necessaria in confirmatione cum verbis aptissime expeditione indicemus et quam genere sunt permutandum aut est in demonstratiue et confirmatiue in minus in distributione generis permutationis sequitur confirmationi narrationis propalationis conuenit non illa ad se uocat expeditione que est [illegible] posita propter ac demonstrare volumus aliquid non esse nisi [illegible] at honeste aut utiliter [illegible] ut ac cero hec exornatio plurimum adiuuabit constitutionis coniecturales cum illud ego addo ut de coniecturali quo tractando constitutione coniecturali iudiciali absoluta sit enim sepe ut ipsa coniecturalis conducat aliis speciebus constitutionum que a me [illegible] memorati ne accusationis summa cedat in oratoris potestate semper cum uolet hac uti exornatione non facere id non poterimus si accusationi cedimus nisi ipsa nobis negotii non dabit facultatem et hec de expeditione.

Dissolutio etiam que est 33a [illegible] exornatio dicitur ut quibusdam placet dialito respondet aliis non quorum summa necessarium amicitiam videtur esse placet asintheto respondere Est enim asintheto defectus coniunctionis cui opponitur polisintheto si in ethimologia velimus attendere videlicet nomine pro dialiton asintheto videbimus anologia amborum conuenia licet ethimologie [illegible] sit diuersa et ita michi placet dicere quod hec sequerent realiter idem sit dicitur enim dialito a dia quod est duo [illegible] diuisio a thesis posito quasi dissolutio orationis asintheton non dicitur ab a quod est sine a sin quod est con et thesis posito [illegible] coniunctio [illegible] quasi sine coniunctione [illegible] aut re conueniunt hec ut licet nomine differant a nullo genere causarum excepta est hec exornatio sed omnibus hec indifferenter conuenit Cum enim omnibus partibus orationis conuenit necessario sunt narrationi hec enim in se maxima nimis ad breuitatem sine qua orationis narratio non potest stare Cum [illegible] accidentalibus talis conuenientia est uniuersaliter constitutionem [illegible] omnibus argumentationis partibus est accomodata quibus figura gaudet dissolutione si [illegible] loco tractata sit perutato nulla est que sibi sit propria nec ulla species permutationis est que sibi non possit conuenire quam dissolutio potest omnibus [illegible] ad aptum si in uerborum ordine appareamus et frequente oratorum usum nos [illegible] dissolutione at in confirmatione et magis placet in distributione generis permutationis conformis ut [illegible] plurimum est quod ad partes epistole pertinet quarum nulla est que [illegible] hac exornatione possimus in narratione at petitione [illegible] sepius quod [illegible] materia omnis hec exornationem admittit nisi forte illud dicamus exemplarum frequentius uti dissolutione in quo de utilibus aliquem admonere

ad reprehendum ad ordinem quod quidem uti sine potuerat hic autem ut ad acero huius exornationis in re admonitionia vehementissimum est et ad brevitatem accomodata cum de dis solutione dei sufficiat.

Praecisio cum hic est 34 verborum exornatio cui respondet eclipsis ad aposiopesis. Est enim eclipsis defectus quidam necessariae locutionis sic dicta habens ab e quod est ex et eclipsis quod est lux quasi luna ex luce posita. Aposiopesis est validius defectus orationis ut in exemplo primo eneados Quos ego ubi verbum deficit scilicet castigabo ut prima et apud Terentium in eunucho Egone illa deficit verbum amabo quae illum praeferendum admisit quae me sprevit concluserit cum credere ab aposiopesis quod est defectus et usos quod est secunda et passis quod est passio quasi defectus substantialis vel quasi substantialis passio. Differt autem ab eclipsi quia dictum est quod verbum supplendum in aposiopesi in eclipsi non ipse usus dat quod verbum debeat subintelligi ut hic secundum praecedens loquitur. Praecisio potest in quolibet genere tractatus sed frequentius in demonstrativo et iudiciali nunquam narrationi ad divisioni convenit nisi aliqua digressio ad inimicos augendum fieret in coniecturalibus causis. Exordio non non convenit proprie cum ab adversario ad a nobis ipsis captatur benivolentia illud quidem pastore accusando et nos miserabiliores in prima oratione ordinando confirmationi et confutationi et maxime conclusioni per amplificationem et commiserationem loquitur hac exornationem quia honesto turpi et dubio recte convenit. Praecisio humili nunquam in consti tutioni coniecturali principaliter consequenter iudiciali sunt ut praecisio raro non legitime confirmationi convenit atque exornationi non se negat hic exornatio in omni potest figura necessarie quia et ipsi comici cum aliqua indignatione locum tractat quod est frequenter commode possunt nam pastore privato sua est in cognationi ad cohortationem genus non est dissimilis privationi ut ibi secundum acrimonie in ipso gestu in voce in epistolis expor dio nunquam non placet. Praecisio posset in narrationem tractari postquam sufficienter videtur a dicta tore narratum sed aliquid addere dicens quod in prima oratione terminatur ut ad concitandum ut odium ut maximum posset et aptissime in conclusione necessarie cum in postrema parte volumus aliquid valde miserabile relinquere ad odiosi quod de re illa agitur quo ut summa indignationem ut miserationem conciter necessarium pastore relinquitur cum quidam attonita tacita suspensio cum pastore nimium quo illa posset desistit explanatio facere sine veritate et a re eorum cedendum.

Conclusio cum hic est 35 verborum exornatio cui epilogus correspondet dictus autem epilogus ab epy quod est supra et logos sermo quasi superioris sermonis in conclusione repetitio in quolibet genere orationis sunt hic exornationi commodissime tamen tractatus in genere iudiciali potest tamen colorare ipse non incommode tractari in confirmatione et confutatione sed multo commodius ipso utimur in extrema orationis parte quam conclusionem vocamus. Differt autem conclusio prout est color a conclusione quae est extrema de partibus orationis per tanquam et ornatius magis potest diversis partibus orationis locari prout non est una ex principalibus orationis ~~partibus locari prout non est~~ sed est in extrema orationis parte ponenda potest quod non numquam ab hac exornationem supersedere maxime tamen nisi se convenit

ut in eodem loco commode ab oratore tractari solent quidem quod fieri [illegible] necessariis in exordio nec nullum aut genus accidentale cui non possit conclusio neminem qui sepe aliquid dicendi sit ita considerans genera accidentalia in exordio ut corpus respectus non minus opitulentur cetera partibus orationis satis commune est tribus generibus constitutionum de partibus argumentationis si quecumque videbuntur aut quod sufficienter compleri potest confirmationem cum [illegible] et complexione et si separatim in utraque parte requirat semper in mediocri et genere figura unum conclusionem non minus sit [illegible] attenuata eo [illegible] repetatur et ex propriis actionis de partibus amplificationis que sit cohortatio et questio non minus quod demonstrationem que est sermonis species gestus ac motus convenit predictis partibus figure non esse attendimus mollitudinem et speciebus suis ad confirmationem narrationis et petitionis nisi partes principales esse valebit conclusio potissime [illegible] exornabit conclusionem ultima complete parte [illegible] gaudebit conclusione que in se habebit aliquod concinne.
et hec de conclusione.

Quoniam de exornationibus verborum atque [illegible] artificiose [illegible] sit quia ad totam artem pertinere videntur [illegible] [illegible] commentariis in cuius tractata sunt opus huius autem deinceps exigit ut eodem studio atque diligentia in exornationibus verborum tractatus habeatur. Cum autem dicere sit harum exornationum species primum denominationes [illegible] videntur que et nature ordine in primis a [illegible] tractatur non recedens itaque ab instituto proposito ut primum que huic exornationi figura respondeat compleatur consequenter quo et genere necessario et sic deinceps. Continentur autem ad primum tradit [illegible] huius [illegible] onomatopeia respondet huic exornationi sic dicta ab onoma quod est nomen
pero et thesis positio et poio quod fingo quasi positio fictio nominis et accipitur hic nomen pro qualibet parte orationis dicitur enim nomen de sono fictum ut stridor a tali sono naturaliter [illegible] [illegible] nomen sumpsit a sono [illegible] pluribus [illegible] hec translatio exornationis [illegible] aptissime [illegible] demonstratio separatim [illegible] accidit locum [illegible] demonstrationibus [illegible] narrationi [illegible] exornationes conveniunt [illegible] colorum translationis [illegible] sioni et minime convenit [illegible] ut sepe dictum est nuda sit [illegible] ornatu atque simplici partium ordine contenta exordio non [illegible] exornatio sit [illegible] [illegible] conclusione [illegible] ipsa conclusio constat [illegible] amplificatione aut commiseratione in [illegible] constitutione [illegible] et armonie [illegible] sine non attenuate [illegible] in demonstratione si in exordium color [illegible]

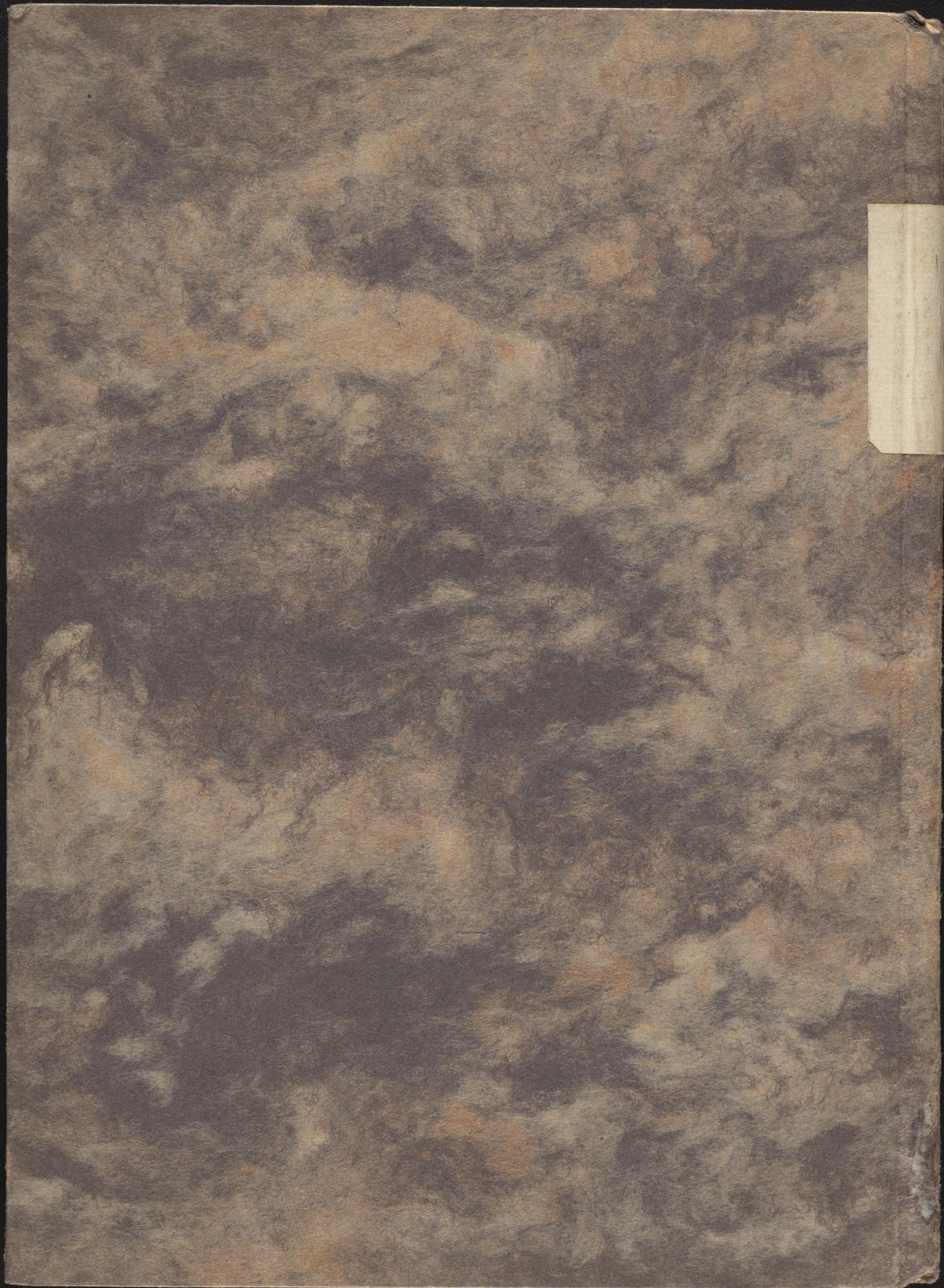

and Unabridged